Beslut 2014-09-02

Samiskt Parlamentarisk råds uttalande angående planerna om gruvetablering i Lannavaara och kraven om trafik- och transportförbindelser

Samiskt Parlamentarisk Råd (SPR) har behandlat ärendet i mötet den 2 september, och har beslutat att komma med ett uttalande. Samiskt Parlamentarisk Råd (SPR) är de tre sametingens gemensamma parlamentariska samarbetsorgan i Finland, Norge och Sverige. Rysslands sameföreningar är med i samarbetet med observatörsstatus.

Det finns tre tänkbara transportvägar för att frakta mineralerna 1) Sveriges befintliga väg eller ny järnvägsförbindelse från Svappavaara till Lannavaara (90km) och därifrån till Luleå; 2) en ny järnvägsförbindelse från Svappavaara till Lannavaara (90km) och järnvägsförbindelse från Kiruna till Narvik; 3) transport via Finland och Norge eller anlägga järnväg från Lannavaara till Karesuando (25km) och därifrån via riksväg längsefter finska och svenska gränsen till Skibotn (145 km). För en tågförbindelse på finsk sida krävs en förlängning från Kolari till Karesuando och vidare till Skibotn. (bilaga)

SPR ser med oro på planerna om gruvverksamhet och anläggning av transportförbindelser eftersom det har en inverkan på samisk kultur, på renskötseln och på den biologiska mångfalden. Om en järnväg byggs mellan Finland och Norge ger det konsekvenser för samer, samisk kultur, biologisk mångfald och renskötsel i tre länder. SPR är väldigt oroade över att detta planeras utan att berörda sameting och renskötande samer blir hörda.

SPR vill påminna om att Finland, Sverige och Norge har ratificerat FN:s internationella konvention om miljökonsekvensbeskrivningar i gränsöverskridande sammanhang, den så kallade Espoo-konventionen (Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context). Parterna som ratificerar denna konvention ska gemensamt eller enskilt genomföra nödvändiga och effektiva åtgärder som behövs för att förhindra, minska och bevaka miljökonsekvenser om det visar sig att planerade aktiviteter medför inverkan på miljön i ett gränsöverskridande sammanhang.

Sverige ska säkerställa att en miljöbedömning enligt Espoo-konventionen görs innan det tas beslut om att ge tillstånd för att etablera verksamhet som kan antas förorsaka en betydande skadlig gränsöverskridande påverkan.

Sverige ska i enlighet med konventionens bestämmelser sörja för att allmänheten i de områden som kan antas bli utsatta ges en möjlighet att delta i miljökonsekvensbeskrivningar, och säkerställa att Finlands, Sveriges och Norges befolkning ges möjlighet att likvärdigt delta i miljökonsekvensbedömningen.

SPR påminner också om att Norge, Finland och Sverige har ratificerat Wien-konventionen. Enligt Wien-konventionens artikel 14 samtycker en stat att vara bunden av en traktat genom ratifikation. Wien-konventionens artikel 26 innehåller en Pacta sunt servanda regel som innebär att varje i kraft varande traktat är bindande för dess parter och skall ärligt fullgöras av dem. Enligt artikel 27 kan en part inte åberopa bestämmelser i sin interna rätt för att rättfärdiga sin underlåtenhet att fullgöra en traktat.

SPR framhåller att Finland, Sverige och Norge villkorslöst har skrivit under FN:s urfolksdeklaration. Deklarationen hänvisar till ett globalt samförstånd angående urfolkens rättigheter och staternas skyldighet att främja de mänskliga rättigheterna. Urfolksdeklarationen sammanfattar de mänskliga rättigheter som urfolk ska ha och har, som en del av människosläktet. Syftet med urfolksdeklarationen är att ställa till rätta den oförrätt som urfolk har upplevt genom historien. Enligt artikel 29 har urfolken rätt att bevara och skydda miljön och produktionskapaciteten som deras landområden eller territorier och resurser förfogar över.

Enligt artikel 32 har urfolken rätt att fastställa och forma prioriteringar och strategier för att utveckla och nyttja egna landområden eller territorium och andra resurser. Staterna ska med goda avsikter konsultera och samarbeta med berörda urfolk genom deras representativa institutioner för att uppnå deras fria och informerade förhandssamtycke innan det ges tillstånd till projekt som har en inverkan på deras landområden eller territorium och andra resurser, i synnerhet vid utveckling, användning och exploatering av mineral-, vatten- eller andra resurser.

SPR påminner också om EU:s Europakonvention som anslutningsfördragen är en del av. I tilläggsprotokoll nr 3 i Finlands och Sveriges anslutningsföredrag till EU erkänns det att Finland, Norge och Sverige har plikter gentemot samerna både i nationell och i internationell lagstiftning. Enligt protokollet ska Finland, Norge och Sverige säkerställa, skydda och utveckla samernas näringar, språk, kultur och levnadssätt, och se sammanhanget där den traditionella samiska kulturen och de samiska näringarna är beroende av naturnäringarna, som t.ex. rennäringen i samiska områden. SPR kräver att villkoren i anslutningsfördragen beaktas när gruvetablering och transportförbindelser planeras.

SPR påminner om den fjärde sameparlamentariska konferensens uttalande från 20.2.2014 i Umeå. I uttalandet begär samer i fyra länder att staterna följer kraven i FN:s urfolksdeklaration. I artikel 7 i uttalandet kräver parlamentariker att gruvor ej får etableras utan samernas informerade förhandssamtycke, och att samerna ska få ta del av gruvverksamhetens ekonomiska vinster (bilaga).

SPR kräver att Espoo-konventionens och Urfolksdeklarationens krav tillgodoses i planeringen av gruvverksamhet och transportförbindelser i Lannavaara. Till gruvverksamhet och kraven om transportförbindelser ska Sametingen i Sverige, Norge och Finland, berörda samebyar och berörda samerha gett sitt informerade förhandssamtycke. Om gruvetablering och utbyggnad av transportförbindelse sker, ska besvär som uppstår p g a denna verksamhet, kompenseras ekonomiskt till samerna genom sametinget och till berörda samebyar och berörda samer, och en del av det ekonomiska utbytet ska förbehållas till svenska sametinget för skyddandet av samisk kultur.

SPR kräver att det i planeringen av gruvverksamhet och transportförbindelser läggs fram redogörelser och planer på samiska, och att det i samband med ärendets handläggning ordnas med tolkning på samiska.

SPR kräver att SPR bjuds in till styrgruppen för beredning och planering av järnvägsdrift, och den ska beaktas i alla faser av planeringen. SPR kräver att renskötselns och fiskets företrädare beaktas i alla faser av planeringen.